

---

volk en de geografie. Elk volk krijgt een eigen, uniek karakter toegedicht door Kuyper. Daarmee samengaand noemde Kuyper ook vaak de verschillen. Hoe meer landen hij bezocht had, des te meer verschillen hij opmerkte tussen landen. Het vergelijken van landen is dan ook in het gehele werk van Kuyper zichtbaar. Om een duidelijk beeld te krijgen van hoe Kuyper te werk ging om op de specifieke volksaard van ieder volk te komen, analyseren we een aantal voorbeelden.

Toen Kuyper over Syrië schreef, besteedde hij veel aandacht aan de handel en economie van dat land. Kenmerkend voor het Syrische volk is volgens Kuyper de handelsgeest. Deze lijkt diep in hart en nieren van de Syriërs geworteld te zitten en is niet een kenmerk dat de Syriërs alleen in de tijd van Kuyper droegen. Deze handelsgeest was al aanwezig in de tijd dat de Feniciërs in Syrië woonden. Belangrijke handelssteden als Tyrus, Sidon en Beiroet konden hierdoor opbloeien en een centrale plaats in het handelsverkeer innemen rondom het gebied van de Middellandse Zee. Deze Fenicische handelsgeest heeft door de eeuwen heen stand gehouden: in de tijd dat Kuyper Syrië bezocht, zag hij de uitzonderlijke handelsgeest nog steeds terug.<sup>19</sup> Uit dit Syrische voorbeeld blijkt dat de geschiedenis een evidente factor is voor het volkskarakter.

Een tweede land waar de geschiedenis een belangrijke factor blijkt te zijn voor de volksaard, is het eiland Sicilië. De Siciliaan wordt volgens Kuyper gekenmerkt door rusteloosheid.<sup>20</sup> Dit heeft te maken met de geschiedenis van het land. Het eiland heeft verschillende overheersers en verschillende talen gekend. Eveneens hebben diverse religies invloed uitgeoefend op het eiland. Zo kwam Sicilië onder de Romeinen in aanraking met het christendom, na de veroveringen van de moslims onder de islam en onder latere overheersers weer onder het katholicisme. Rasvermenging vond hier veel plaats. Al deze ontwikkelingen hebben door de eeuwen heen invloed gehad op het karakter van de Siciliaan. Vanuit een historische invalshoek definieerde Kuyper de Siciliaan daarom als rusteloos. De nadruk op het organisch gegroeide is in Kuyper's wereldbeeld cruciaal, zoals blijkt uit de analyse van Jac. van Weringh. Het beeld van de geschiedenis is voor antirevolutionaire denkers fundamenteel ingeweven in de opvattingen over politiek en maatschappij. 'Het heden bloeit op de wortel van het verleden', zo schrijft Van Weringh in zijn dissertatie.<sup>21</sup>

### *Geografie als verklaringsfactor*

Naast de historische factoren zijn de geografische omstandigheden een belangrijke verklaringsfactor voor de volksaard. Het hoofdstuk waarin Kuyper schreef over Griekenland dient zich hier als goed voorbeeld aan, waarin duidelijk wordt dat een complex van

---

<sup>19</sup> Kuyper, *Om de oude wereldzee*, I, p. 402-405.

<sup>20</sup> Ibidem, II, p. 270.

<sup>21</sup> Van Weringh, *Het maatschappijbeeld van Abraham Kuyper*, p. 58-59.